

ZBIGNIEW LUTY

ORCID: 0000-0003-0279-8872

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

zbigniew.luty@ue.wroc.pl

Harmonizacja rachunkowości konwencjonalnej z rachunkowością islamską

Abstrakt: W artykule wskazano na rosnącą rolę ekonomii i kapitałów islamskich na świecie. Przedstawione zostały wybrane przedsięwzięcia zachęcające do inwestowania kapitału islamskiego we Francji, Wielkiej Brytanii i USA. W konkluzji stwierdzono, że należy doprowadzić do harmonizacji rachunkowości islamskiej z rachunkowością konwencjonalną, a także ukazano przyczyny rozpoczęcia prac legislacyjnych w tym obszarze oraz trudności z nimi związane.

Słowa kluczowe: rachunkowość, rachunkowość islamska, standardy rachunkowości.

Wstęp

Rachunkowość jest uznawana za język porozumiewania się w finansowych zagadnieniach biznesowych. Ze względu na rangę informacyjno-decyzyjną sprawozdań finansowych rachunkowość w każdym kraju regulowana jest tak zwanym prawem bilansowym. Globalizacja kapitału oraz umiędzynarodowienie transakcji biznesowych powodują jednak, że od lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku trwają prace związane z ujednoczeniem zasad rachunkowości w skali ogólnoświatowej. Nie jest to łatwe, albowiem ukształtowane zasady rachunkowości kontynentalnej oraz anglosaskiej mają głęboko zakorzenione tradycje i historyczną weryfikację. Dużo krajów przyjęło Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) jako obowiązujące prawo bilansowe, jednakże wiele obszarów gospodarczych oraz państw wciąż pozostaje przy tak zwanym lokalnym prawie bilansowym. Można tu wskazać US GAAP (ang. *generally accepted accounting*

principles) regulujące prawo bilansowe w krajach anglosaskich, w Polsce natomiast od 1995 roku obowiązuje ustawa o rachunkowości¹.

Do tych wskazanych dwóch systemów regulacji prawa bilansowego na świecie dochodzi trzeci — ekonomia islamska, która wypracowała standardy rachunkowości islamskiej i której kapitał bardzo intensywnie wchodzi w świat biznesu. Właśnie ta sytuacja skłania do zastanowienia się nad nową formułą harmonizacji rachunkowości, uwzględniającą transakcje biznesowe na warunkach ekonomii islamskiej.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie przyczyn powodujących konieczność nowej harmonizacji rachunkowości na świecie oraz obszarów nowych prac legislacyjnych. Postawiono hipotezę: „istnieje konieczność harmonizacji rachunkowości islamskiej z konwencjonalną”. W tekście jako podstawową zastosowano metodę analizy aktów prawnych oraz literatury² w badanym zagadnieniu.

Ekonomia islamska

Współczesna ekonomia islamska kształtuje się od lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. S.M. Hasanuz Zaman pisze, że ekonomia islamska jest wiedzą i aplikacją nakazów i zasad szariatu w świetle zapewnienia satysfakcji istotom ludzkim i umożliwienia im wykonania ich obowiązków wobec Allaha i społeczeństwa³. M. Akram Khan wskazuje, że celem islamskiej ekonomii są studia nad ludzkim dobrobytem osiąganym dzięki organizowaniu zasobów ziemi, opierającym się na kooperacji i partycypacji⁴. Natomiast Kurshid Ahmad wyjaśnia, że ekonomia islamu jest systematycznym wysiłkiem zrozumienia ekonomicznych problemów i zachowań człowieka w relacji do tych problemów z islamskiej perspektywy⁵. Choć w przywołanych definicjach wyraźne jest odwołanie do zasad islamu, to

¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 217.

² Zob. zwł. J. Adamek, *Kulturowe uwarunkowania rachunkowości w świetle założeń i praktyki rachunkowości islamskiej i chińskiej*, Warszawa 2012; M.U. Chapra, *What is Islamic Economics?*, Jeddah 2001; F. di Mauro *et al.*, *Islamic Finance in Europe*, „ECB Occasional Paper” 146, 2013; Financial Services Agency, *Taxation of J-Sukuk. Q&A*, 2012, <https://www.fsa.go.jp/en/news/2012/20120416-1/01.pdf> (dostęp: 1.03.2022); E. Jaworska, *Specyfika rachunkowości islamskiej. Wybrane zagadnienia*, Szczecin 2011; J. Karwowski, *Islamskie instrumenty pochodne*, Wrocław 2020; P. Klityńska, *Mysł Konfucjusza*, „Acta Erasmiana” 13, 2016, s. 75; D. Ndoye, *Islamic Finance in Europe: Products and Services*, Cork 2019; C. Roberts, P. Weetman, P. Gordon, *International Financial Accounting and Multinational Enterprises*, New York 1997.

³ Zob. S.M. Hasanuz Zaman, *Definition of Islamic Economics*, „Journal of King Abdulaziz University: Islamic Economics” 1, 1984, nr 2, <https://ssrn.com/abstract=3127466>.

⁴ Zob. M.A. Khan, *An Introduction to Islamic Economics*, Islamabad 1981.

⁵ Zob. K. Ahmad, *Studies in Islamic Economics*, Jeddah-Leicester 1976.

zasady religijne są tylko filozoficzno-etyczną podstawą biznesu islamskiego, których nie wolno przekroczyć.

Jak wskazuje raport Jouini i Pastré⁶, była francuska minister gospodarki powiedziała, że „dostosujemy nasze środowisko prawne, aby stabilność i innowacyjność naszego centrum finansowego przyniosła korzyści islamskim finansom”. Szacuje się, że 5% populacji zamieszkującej w UE jest wyznania muzułmańskiego i ci obywatele oczekują produktów finansowych zgodnych z ich przekonaniami religijnymi. Demografowie przewidują, że w 2050 roku liczebność tej grupy zwiększy się do 20%. Jest to duży segment rynku pieniężnego (wynagrodzenia), finansowego i konsumpcyjnego, w związku z czym takie kraje jak Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Luksemburg, USA i Kanada szukają możliwości dostosowania prawa cywilnego, gospodarczego i finansowego do zasad islamu. Jeżeli do tego doda się, że w 2018 roku finanse islamskie oszacowano na prawie 2,4 miliarda dolarów w aktywach, a ich wzrost w ciągu ostatnich pięciu lat był dwukrotnie szybszy niż w przypadku finansów konwencjonalnych, zauważymy, że gra toczy się o wysokie kapitały, które wiele krajów chciałoby widzieć na swoim terenie.

Przykłady adaptacji islamskiego biznesu w wybranych krajach

W tym podrozdziale przedstawiamy kilka przykładów adaptacji lokalnego prawa gospodarczego do funkcjonowania biznesu islamskiego. Wybrano kraje, które bardzo aktywnie zabiegają o kapitał islamski i prowadzą między sobą rywalizację o ten kapitał.

Francja

Oto kilka przykładów instytucji finansowych, które otworzyły się na produkty islamskie:

1. Groupe 570 od 2010 roku uczestniczy w rynku nieruchomości.
2. France Sukuk Courtage w 2011 roku wprowadziła islamski produkt oszczędnościowy.
3. Swiss Life w 2012 roku utworzyła umowę ubezpieczeniową Salam-Epargne & Placement.
4. Easi Up (stworzony przez 570easi) i Aon w 2014 roku założyli pierwsze we Francji platformy zgodne z zasadami szariatatu.

⁶ E. Jouini, O. Pastré, *Challenges and Opportunities for the Development of Islamic Finance for the Paris Market: Ten Proposals to Collect 100 Billion Euros*, raport z 8.12.2008, za: <https://spire.sciencespo.fr/notice/2441/5konp4tce4se7d09j4iak704h> (dostęp: 1.03.2022).

5. Azurite Courtage w 2015 roku stworzył produkty ubezpieczeniowe takaful⁷ dla mieszkańców Francji.

6. Noorassur w latach 2016 i 2017 oferował produkty ubezpieczeniowe takaful (ochrona w tej opcji mogła też objąć hadżdż) i oszczędności zgodne z szariatem (na wesela, studia, emerytury itp.)⁸.

Marokański Chaabi Bank⁹ już w 1977 roku uruchomił oddział w Belgii. Obecnie Chaabi Bank ma 40 biur w Europie, zlokalizowanych w głównych miastach Niemiec, Belgii, Francji, Włoch i Holandii. W 2010 roku osiągnął skonsolidowany zysk netto w wysokości 273 milionów euro, co oznaczało wzrost o 6% w porównaniu do 2009 roku. Już te dane świadczą o intensywnym wejściu kapitału islamskiego do świata konwencjonalnego biznesu. Siła oddziaływania tego kapitału nie może zostać niezauważona w realizacji strategii finansowych obszarów gospodarczych i krajów ze sporym odsetkiem ludności muzułmańskiej.

Kraje otwierające się na kapitał islamski koncentrują działania w następujących obszarach:

— stabilność prawna i fiskalna islamskich instrumentów finansowych, szczególnie instrumentów sukuk¹⁰;

— uznanie islamskich produktów biznesowych;

— strategię lokat, depozytów i finansowania islamskich przedsięwzięć.

Kraje o dużej swobodzie zawierania kontraktów biznesowych są dobrze przygotowane na przyjęcie biznesu islamskiego. Wskazuje się¹¹, że Francja już ma w kodeksie cywilnym zapisy, które nie muszą być zmieniane, żeby były zgodne z zasadami islamu. Na przykład art. 1163 k.c., obowiązujący od 1 października 2016 roku, potwierdza, że każda umowa cywilna będzie musiała mieć pewną lub przynajmniej możliwą do określenia treść (przykładowo poprzez wskazanie w przypadku umowy kupna ilości i/lub jakości towaru — Sąd może orzec, że każda umowa kupna, która nie określa w wystarczający sposób przedmiotu zakupu, jest nieważna). Także nowy (również pochodzący z 2016 roku) art. 1103 k.c. w brzmieniu: „Umowy ustanowione zgodnie z prawem stanowią prawo dla tych, którzy je zawarli” umożliwi uznanie elementów szariatu zawartych w umowach za obowiązujące.

Co ważne, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 roku w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych wskazuje, że umowy międzynarodowe mogą odnosić się do dowolnego prawa, nawet prawa niepaństwowego, pod warunkiem że jest ono publicznie znane

⁷ Spółdzielczy system zwrotu lub spłaty w przypadku straty, zorganizowany jako islamska lub zgodna z szariatem alternatywa konwencjonalnego ubezpieczenia.

⁸ <https://570easi.com/fr/simulateurs/570-immo-acquisition/> (dostęp: 1.03.2022).

⁹ <https://www.expansion.com/2011/07/07/empresas/banca/1310065751.html> (dostęp: 1.03.2022).

¹⁰ Islamski charakter instrumentu finansowego o charakterze własnościowym.

¹¹ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_1c/LEGIARTI000032041153?etatTexte=VI GUEUR&etatTexte=VIGUEUR_DIFF (dostęp: 1.03.2022).

i dostępne. Francuskie banki (Société Générale, BNP Paribas, Crédit Agricole) opracowywały islamskie produkty finansowe z poszanowaniem wymagań inwestorów i organów regulacyjnych islamskich poza Francją. Na przykład Crédit Agricole sfinansował projekt elektrowni w 2003 roku w Arabii Saudyjskiej, stosując islamską koncepcję kontraktowania, a Société Générale ogłosił w 2013 roku, że uruchomi program obligacji islamskich w Malezji o wartości 300 milionów dolarów w celu nabycia aktywów w Dubaju. W 2017 roku Société Générale zaczęło również oferować islamskie usługi finansowe osobom prywatnym w Maroku.

UCITS (*Undertakings for Collective Investments in Transferable Securities*) — podmioty wspólnego inwestowania, uregulowane na poziomie europejskim w formie dyrektyw Rady UE¹² — działające we Francji mogą tworzyć indeksy zgodne z szariatem, takie jak Dow Jones Islamic Index, FTSE Islamic Global Index czy S&P Shariah Index. Mogą też korzystać z doradztwa rad szariatu w zakresie papierów wartościowych, a także analiz dywidend z punktu widzenia szariatu¹³.

Wskazane regulacje prawne i działania dowodzą szerokiego otwarcia się Francji na kapitał islamski. Podobnie jest w innych krajach — w niniejszym artykule zostaną wskazane jeszcze działania o podobnym charakterze w Wielkiej Brytanii i USA.

Wielka Brytania

W 2001 roku w Wielkiej Brytanii opublikowano rozporządzenie¹⁴, które wprowadza instrumenty sukuk na krajowy rynek finansowy. Jak pisze Mushtak Parker¹⁵, celem rządu w kwestii finansów islamskich jest zwiększenie konkurencyjności Wielkiej Brytanii w zakresie usług finansowych na świecie. Ustawa o usługach i rynkach finansowych z 2000 roku¹⁶ wyraźnie wyłącza alternatywne obligacje inwestycyjne (AFIB), klasę papierów wartościowych o charakterze dłużnym, która obejmuje sukuk, z przepisów dotyczących schematu zbiorowego inwestowania (CIS). W art. 77a ust. 2 umieszczono zapisy wskazujące, że instrumenty sukuk zachowują islamski charakter w postaci nienaliczania odsetek, a w zamian właściciele sukuk otrzymają w określonym terminie nominalną wartość instrumentu wraz z przypadającym zyskiem wygenerowanym przez aktywa nabyte z emisji tych sukuk.

¹² Dyrektywa Rady 85/611/EWG z dnia 20 grudnia 1985 roku w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS).

¹³ Warto zaznaczyć, że w krajach europejskich nie ma regulacji dotyczącej istnienia i działania rad szariatu. Jeżeli dopuszcza się działalność tych rad, to dyskusyjna jest skuteczność ich interpretacji i doradztwa.

¹⁴ The Financial Services and Markets Act 2000 (Regulated Activities), Order 2001/544.

¹⁵ Zob. M. Parker, *UK Gears Up to Issue First Corporate Sukuk*, „Arab News” 14.02.2010, <https://www.arabnews.com/node/337074> (dostęp: 1.03.2022).

¹⁶ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents> (dostęp: 1.03.2022).

Stany Zjednoczone

W latach 1997 i 1999 OCC¹⁷ wydała dwa orzeczenia zatwierdzające produkty ijarah i murabaha na finansowym rynku USA. Należy przy tym podkreślić, że międzynarodowe instytucje finansowe w Stanach Zjednoczonych są podmiotami upoważnionymi przez określony stan i podlegają przepisom stanowym regulującym ład korporacyjny oraz operacje bankowe i ubezpieczeniowe. Wszystkie rachunki depozytowe oferowane przez banki amerykańskie muszą być ubezpieczone przez Federalną Korporację Ubezpieczeń Depozytów (FDIC), która ma zapewnić ogólne „bezpieczeństwo i stabilność” instytucji finansowych.

Chociaż żaden MIF (islamska instytucja finansowa) nie oferuje odsetek na swoich islamskich kontach depozytowych, FDIC zatwierdziła ubezpieczenie takich rachunków na podstawie tego, że zwrot z inwestycji nie musi być oparty na odsetkach, ale może polegać na udziale w zyskach i stratach. Illinois i niektóre inne stany uchwałyły „statut dzikiej karty”, który pozwala niezależnym instytucjom finansowym w tych stanach robić wszystko, na co OCC zezwala.

Stany Zjednoczone nie mają jednak centralnego organu odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności transakcji lub produktów z prawem szariatu. MIF w Stanach Zjednoczonych nie są przy tym zobowiązane do utrzymywania własnych rad nadzorczych szariatu, ale mogą współpracować z inną istniejącą radą szariatu w stanie, radą szariatu Ameryki lub indywidualnymi uczonymi w prawie religijnym. Nie jest wymagana zgoda organu regulacyjnego na powołanie przez IFI (islamską fundację religijną) członków rady nadzorczej szariatu. Istniejące amerykańskie instytucje islamskie, w szczególności Devon Bank, University Islamic Finance Bank i Guidance Residential, to banki dysponujące licencją państwową, które wystąpiły o ubezpieczenie FDIC dla deponentów i je otrzymały. OCC i władze bankowe Nowego Jorku, Illinois i kilku innych stanów zatwierdziły w ograniczonym zakresie określone struktury zgodne z szariatem w celu finansowania zakupów domów i innych transakcji detalicznych. Rada Gubernatorów Rezerwy Federalnej zezwala amerykańskim instytucjom finansowym na oferowanie produktów zgodnych z szariatem w innych krajach, w których jest on obowiązkowy lub konieczny, aby instytucja finansowa była konkurencyjna.

W 2008 roku American International Group Inc. (AIG) stała się pierwszą firmą ubezpieczeniową, która zaoferowała islamskim właścicielom domów ubezpieczenie takaful w Stanach Zjednoczonych¹⁸. Takaful jest obecnie emitowany za pośrednictwem spółek zależnych AIG, Risk Specialist Companies Inc. i Lexington Insurance Company. Z kolei islamska firma usług finansowych Zayan Finance oferuje aktualnie takaful w wielu stanach. AIG utrzymuje radę szariatu, w skład

¹⁷ <https://www.occ.treas.gov/about/index-about.html> (dostęp: 1.03.2022).

¹⁸ Zob. *Takaful and Islamic Cooperative Finance: Challenges and Opportunities*, red. S. Ali Nazim, S. Nisar, Northampton 2016.

której wchodzi muzulmańscy uczeni uznający takaful za alternatywę konwencjonalnych ubezpieczeń na rynku amerykańskim.

Struktura *mudarabah*¹⁹ jest podstawą produktu depozytowego opracowanego przez SHAPE Financial Corporation i oferowanego amerykańskim deponentom przez University Islamic Financial Bank. Deponenti mają udział w zyskach banku, ale nie uczestniczą w stratach, które mogą zostać poniesione w wyniku inwestycji banku w portfel zgodny z szariatem. Struktura depozytów jest oparta na zasadzie *mudarabah*, a proporcjonalna część zysku jest wypłacana deponentom. Interpretacja OCC z 1999 roku pozwoliła Devon Bank zaoferować pewne produkty finansowe oparte na *murabaha*, aby umożliwić zakup i budowę islamskich szkół, meczetów, domów kultury i przedsiębiorstw. Od 1997 roku w USA funkcjonuje wiele indeksów giełdowych opracowanych zgodnie z prawem szariatu, na przykład Dow Jones Index, a osiem islamskich funduszy inwestycyjnych jest udostępnianych między innymi przez Amana Group, Azzad Funde i Saturna Capital.

Przedstawione przykłady działań legislacyjnych mających na celu otwarcie kraju na kapitał islamski wskazują, że podjęto decyzję o dostosowaniu prawa lokalnego, krajowego do warunków biznesu islamskiego, a nie żądania adaptacji biznesu islamskiego do prawa krajowego. Wydaje się, że jest to tendencja trwała i takie zmiany będą wprowadzane w wielu rozwiniętych krajach świata. Należy zauważyć, że w ramach ekonomii islamskiej opracowano już liczne standardy regulujące biznes islamski. W 2020 roku należało do nich zaliczyć standardy²⁰:

1. rachunkowości — 38;
2. audytu — 6;
3. szariatu — 59;
4. zarządzania — 13;
5. etyki — 2.

Należy założyć, że ekonomia islamska i islamski biznes są na wysokim poziomie teoretycznym i praktycznym. Zasad zawartych w opracowanych standardach nie należy lekceważyć, lecz dobrze rozpoznać i próbować doprowadzić do uzgodnienia wspólnych płaszczyzn prawnych z biznesem konwencjonalnym. Siła wiary i tradycji może być niestety tak duża, że prace nad harmonizacją rachunkowości islamskiej z konwencjonalną będą trwały wiele lat. Uznaję jednak, że należy koniecznie ten proces rozpocząć, by zlikwidować napięcia i spory na płaszczyźnie norm regulujących działanie biznesu, w tym rachunkowości. Rachunkowość jest wszak systemem porozumiewania się w biznesie, a partnerzy kontraktów muszą dobrze i jednoznacznie rozumieć zapisane w umowach warunki. Może się tymczasem zdarzyć, że te same słowa będą mieć różną treść definicyjną, a zatem i różną informacyjną. Międzykulturowa harmonizacja rachunkowości na świecie jest więc konieczna.

¹⁹ Forma umowy biznesowej, w której jedna strona wnosi kapitał, a druga osobisty wysiłek.

²⁰ <https://islamicmarkets.com/education/aaofi-standards> (dostęp: 1.03.2022).

Zakończenie

Jak wykazano w artykule, na świecie obecnie realizowane są trzy filozofie rachunkowości:

1. rachunkowość kontynentalna, oparta na MSSF;
2. rachunkowość anglosaska, oparta na US GAAP;
3. rachunkowość islamska, oparta na standardach AAOIFI (The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institution).

Ze względu na globalne przepływy kapitałów oraz transakcje multinarodowe te trzy systemy muszą nie tylko istnieć bezkonfliktowo obok siebie, ale także działać w kierunku wzajemnego zrozumienia wypracowanych zasad i norm biznesu. W artykule uchwycono następujące determinanty harmonizacji rachunkowości islamskiej z konwencjonalną:

- wielkość kapitału islamskiego;
- wielkość populacji ludności na świecie (nie tylko w krajach o przewadze religii muzułmańskiej) uznającej w życiu zasady religii muzułmańskiej;
- nacisk muzułmanów na możliwość prowadzenia biznesu na zasadach islamu w krajach o nieislamskiej perspektywie gospodarczej²¹;
- liczba i zakres działania islamskich instytucji finansowych;
- antykryzysowe (antyspekulacyjne) zasady prowadzenia islamskiego biznesu;
- uznanie teoretycznych zasad islamskiego biznesu za zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju gospodarczego;
- rozwój teorii rachunkowości islamskiej oraz finansów islamskich do poziomu wypracowania obowiązujących regulacji prawnych.

Przesądza to o konieczności harmonizacji i pozytywnie weryfikuje hipotezę postawioną we wstępie. Należy jednak dostrzegać trudności w harmonizacji rachunkowości islamskiej z rachunkowością światową, do których zaliczam między innymi:

- uznanie wielu transakcji finansowych za niedopuszczalne w biznesie islamskim ze względu na zakaz pobierania i naliczania odsetek, spekulacji, transakcji wysokiego ryzyka i związanych z działalnością zakazaną religijnie;
- kontrolowanie biznesu islamskiego oraz rachunkowości islamskiej przez rady szariatu, podczas gdy istnieje ograniczona liczba uznanych autorytetów religijnych zdolnych do oceny transakcji biznesowych z punktu widzenia islamu;
- istnienie wielu szkół szariatu, których poglądy istotnie różnią się w kwestiach dotyczących prowadzenia biznesu;

²¹ <https://570easi.com/fr/simulateurs/570-immobilier-acquisition/> (dostęp: 1.03.2022). Grupa o nazwie 570 w 2010 roku wprowadziła we Francji jako pierwsza finansowanie zakupu nieruchomości na warunkach prawa islamskiego.

- dostosowanie prawa gospodarczego w większości krajów na świecie do nieislamskich zasad biznesowych;
- nieustępliwość ekonomii islamskiej w odniesieniu do zasad zgodnych z szariatem.

Patrząc perspektywicznie, stwierdzam, że pełna harmonizacja rachunkowości na świecie musi nastąpić. Problem tylko w tym, jaką drogą się to odbędzie. Wydaje się, że uzgodnienia w ramach obecnie opracowanych standardów są mało prawdopodobne. Bardziej racjonalne będzie przystąpienie do wypracowania zupełnie nowych standardów, akceptowanych przez wskazane trzy systemy filozofii rachunkowości.

Bibliografia

- Adamek J., *Kulturowe uwarunkowania rachunkowości w świetle założeń i praktyki rachunkowości islamskiej i chińskiej*, Warszawa 2012.
- Ahmad K., *Studies in Islamic Economics*, Jeddah-Leicester 1976.
- Chapra M.U., *What is Islamic Economics?*, Jeddah 2001.
- Di Mauro F., Caristi P., Couderc S., di Maria A., Ho L., Grewal B.K., Masciantonio S., Ongena S., Zaher S., *Islamic Finance in Europe*, „ECB Occasional Paper” 146, 2013.
- Financial Services Agency, *Taxation of J-Sukuk. Q&A*, 2012, <https://www.fsa.go.jp/en/news/2012/20120416-1/01.pdf>.
- Hasanuz Zaman S.M., *Definition of Islamic Economics*, „Journal of King Abdulaziz University: Islamic Economics” 1, 1984, nr 2, <https://ssrn.com/abstract=3127466>.
- Jaworska E., *Specyfika rachunkowości islamskiej. Wybrane zagadnienia*, Szczecin 2011.
- Jouini E., Pastré O., *Challenges and Opportunities for the Development of Islamic Finance for the Paris Market: Ten Proposals to Collect 100 Billion Euros*, raport z 8.12.2008.
- Karwowski J., *Islamskie instrumenty pochodne*, Wrocław 2020.
- Khan M.A., *An Introduction to Islamic Economics*, Islamabad 1981.
- Klityńska P., *Mysł Konfucjusza*, „Acta Erasmiana” 13, 2016.
- Ndoye D., *Islamic Finance in Europe: Products and Services*, Cork 2019.
- Parker M., *UK Gears Up to Issue First Corporate Sukuk*, „Arab News” 14.02.2010, <https://www.arabnews.com/node/337074>.
- Roberts C., Weetman P., Gordon P., *International Financial Accounting and Multinational Enterprises*, New York 1997.
- Takaful and Islamic Cooperative Finance: Challenges and Opportunities*, red. S. Ali Nazim, S. Nisar, Northampton 2016.

Źródła internetowe

- <https://570easi.com/fr/simulateurs/570-immo-acquisition/>.
- <https://islamicmarkets.com/education/aaofi-standards>.
- <https://www.thebanker.com/Markets/Top-Islamic-Financial-Institutions-2020>.
- <https://www.expansion.com/2011/07/07/empresas/banca/1310065751.html>.
- <https://www.ifac.org/what-we-do/global-impact-map?#members>.

<https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/>.
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_1c/LEGIARTI000032041153?etatTexte=VI.
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents>.
<https://www.occ.treas.gov/about/index-about.html>.
<https://spire.sciencespo.fr/notice/2441/5konp4tce4se7d09j4iak704h>.

Harmonization of Conventional Accounting with Islamic Accounting

Summary

The article shows the growing role of Islamic economy and capital in the world. Selected undertakings to encourage Islamic capital investment in France, the UK and the USA are presented. The conclusion is that it is necessary to harmonize Islamic accounting with conventional accounting, showing both the reasons and the difficulties of legislative work in this area.

Keywords: accounting, Islamic accounting, accounting standards.